

ARBETSPOLITISKA UTSKOTTETS UTLÅTANDE 6/1999 rd

Regeringens proposition om statsbudgeten för 2000

Till statsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 10 september 1999 propositionen om statsbudgeten för 2000 (RP 40/1999 rd) till statsutskottet för beredning.

Arbetspolitiska utskottet har med stöd av 18 a § 3 mom. arbetsordningen för riksdagen beslutat lämna utlåtande i fråga om sitt behörighetsområde till statsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- ekonomidirektör Jukka Lumenko, överinspektör Timo Jokiperä, överinspektör Jukka Ristaniemi och specialplanerare Eeva Vattulainen, arbetsministeriet
- finansrådet Helena Tarkka, finansministeriet
- planeringschef Jouko Könnölä, undervisningsministeriet
- avdelningschef Kalle J. Korhonen, handels- och industriministeriet
- biträdande avdelningschef Matti Toiviainen, social- och hälsovårdsministeriet
- avdelningschef Kaija Jumppanen, Nylands arbetskrafts- och näringscentral
- avdelningschef Juhani Sundell, Satakunta arbetskrafts- och näringscentral

- forskningsdirektör Seija Ilmakunnas, Statens ekonomiska forskningscentral
- generalsekreterare Seppo Leppänen, Ekonomiska rådet
- byrådirektör Markku Uusitalo, Träskända arbetskraftsbyrå
- byrådirektör Matti Harju, Savukoski arbetskraftsbyrå
- landskapssekreterare Helena Aaltonen, Kainuun Liitto
- utbildnings- och arbetskraftspolitiska sekreteraren Heikki Liede, Akava
- arbetskraftspolitiska ombudsmannen Martti Huttunen, Servicearbetsgivarna
- ekonomiska experten Erkki Laukkanen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
- chefsekonom Pasi Holm, Företagarna i Finland
- arbetskraftspolitiska ombudsmannen Pekka Castren, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund TT
- utbildnings- och arbetskraftspolitiska ombudsmannen Leila Kurki, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC
- styrelseledamot Kari Hanka, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Allmänt

Sysselsättningen har förbättrats under de senaste åren tack vare den förda ekonomiska politiken och näringspolitiken. Målet är att fortsätta på samma linje och försöka uppnå en sysselsättningsgrad på närmare 70 procent, men för att detta skall lyckas krävs det särskilda insatser i fråga om de faktorer som primärt påverkar sysselsättningen. När företagens efterfrågan på arbetskraft möter utbudet av kompetent arbetskraft blir resultatet en hög sysselsättningsgrad. Huvudansvaret för dessa två faktorer vilar på andra ministerier än arbetsministeriet, som med de resurser förvaltningsområdet förfogar över framför allt försöker undanröja de faktorer som inverkar negativt på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Utskottet understryker att ingenting annat kan borge för sysselsättningen och dess grundförutsättningar än samarbete mellan ministerierna, den offentliga och privata sektorn samt aktörer på riksplanet och det regionala och lokala planet. Bland samverkansobjekten vill utskottet lyfta fram några av målen för EU:s arbetsmarknadspolicy, nämligen stöd för företagsamhet, adekvata resurser för forskning och utveckling samt marknadsföring.

I den allmänna motiveringen till nästa års budget påpekas att anslag för eventuella lönehöjningar år 2000 ingår i omkostnadsanslagen. Detta är inte helt problemfritt ur arbetskraftspolitisk synvinkel, menar utskottet, eftersom lönekostnaderna utgör cirka 90 procent av omkostnaderna och även små lönepåslag därmed slukar en ansevärd bit av resurserna.

Utskottet finner det viktigt att man ute i landskapen kompletterar de specifika utvecklingsprogrammen med bredspektriga regionala och lokala sysselsättningsprogram, som tar fasta på de regionala och lokala problemen. Arbetsministeriet bör uppmuntra olika instanser att utforma program, som bland annat utgår från väl sammanvägda omvärldsfaktorer, typ bostadspolitik och trafikregleringar.

Investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte

Regeringen föreslår sänkta anslag för investeringar i sysselsättningsfrämjande syfte. Det är olämpligt att dra ner på anslaget, anser utskottet, när sysselsättningssiffrorna för de olika regionerna fortfarande är så ojämna. Anslaget används för investeringar som bidrar till uppkomsten av nya arbetstillfällen med hänsyn till regionala sysselsättningsaspekter. Om man vill att sysselsättningen skall förbättras jämt i de olika regionerna måste investeringarna dirigeras till regioner med hög arbetslöshet. Nya arbetstillfällen utanför tillväxtcentrumen minskar problemen till följd av arbetskraftens rörlighet mellan regionerna inte bara i regioner med inflyttningsöverskott utan också i regioner med utflyttningsöverskott.

Lönebaserat sysselsättningsstöd

I och med att sysselsättningsläget håller på att förbättras föreslår regeringen mindre anslag för lönebaserat sysselsättningsstöd till statsförvaltningen, kommunerna och samkommunerna. Utskottet vill lyfta fram det faktum att arbetslösheten fått allt flera strukturella förtecken ju mer sysselsättningsläget förbättrats. Det är allt oftare samma människor som är upprepat arbetslösa eller långtidsarbetslösa och över hälften av de långtidsarbetslösa i slutet av 1998 hade varit arbetslösa i ett sträck över två år. Aktiva arbetskraftspolitiska grepp har haft vissa effekter när det gäller att bryta långtidsarbetslösheten och förhindra utslagning. När man tar ställning till om anslagen räcker till eller inte bör man också beakta att en viss kvot skall användas för att sysselsätta 55—59-åringar som blir arbetslösa.

Svaret på frågan om sysselsättningsstödet haft någon effekt eller inte får man när man ser i vilken utsträckning folk har fått arbete på den öppna marknaden tre månader efter sysselsättningsperioden. Utskottet anser det vara viktigt med en konsekvensbedömning men påminner samtidigt om att sysselsättningsstödet också används för utslagningshotade människor som är allra svårast att sysselsätta och som följaktligen inte har

alltför stora chanser att få arbete. En bedömning av sysselsättningseffekterna ger inte uttryck för effekterna av sysselsättning av detta slag. När det gäller arbete för vilket sysselsättningsstöd betalas bör hänsyn också tas till den arbetslöse och dennes planer på arbete så att uppgifterna skräddarsys utifrån den sysselsattes behov och möjligheter att få arbete.

Yrkesutbildning

Syftet med arbetskraftspolitisk vuxenutbildning är att främja och upprätthålla balansen mellan efterfrågan och utbudet på arbetskraft samt bekämpa arbetslösheten och avhjälpa bristen på arbetskraft. Den till arbetsministeriets förvaltningsområde hörande utbildningen kompletterar den till undervisningsministeriets förvaltningsområde hörande grundläggande yrkesutbildningen. Utskottet understryker att arbetskraftspolitisk vuxenutbildning, som är inriktad speciellt på arbetslösa, utgör ett viktigt element i en aktiv arbetskraftspolitik och att utbildningssystemen och utbudet av utbildning inte kan samordnas på ett vettigt sätt om inte ministerierna samarbetar.

Yrkesutbildningen står inför två stora utmaningar: att öka och komplettera yrkeskompetensen bland arbetskraften samt att få utbildningen och arbetslivets behov att gå ihop. För att äldre och inte längre så unga personer skall kunna stanna kvar i arbetslivet måste deras bristande kunskaper och färdigheter byggas på för att man skall kunna tillmötesgå de nya kraven i arbetslivet. Det brister också i de ungas yrkeskompetens och för att rätta till saken behövs det yrkesutbildning. I Nyland exempelvis finns det åtskilliga inom de yngre åldersklasserna, i syn-

nerhet bland 20—24-åringarna, som saknar yrkesutbildning.

Riksdagen har i flera sammanhang (till exempel StaUB 46/1996 rd — RP 103/1996 rd, ApUU 3/1997 rd — B 5/1996 rd och ApUU 9/1998 rd — RP 105/1998 rd) påpekat att de kvalitativa målen för den arbetskraftspolitiska vuxenutbildningen bör högprioriteras. Utbildningen bör enligt utskottet få större genomslagskraft, vilket sker om man förbättrar samarbetet mellan utbildningsinstanserna och arbetsgivarna, ordnar skräddarsydd utbildning med förankring i det praktiska arbetslivet, tar hänsyn till regionernas diversifierade behov och understryker att utbildningen skall leda till examen.

Samtidigt som arbetslöshetssiffrorna legat högt i Finland har vissa industrier, såsom elektronikindustrin och IT-branschen, dragits med brist på arbetskraft. Risken för flaskhalsar av detta slag tilltar allt eftersom efterfrågan på arbetskraft ökar. Om flaskhalsarna skall kunna avvärjas och undanröjas krävs det en systematisk, i det praktiska arbetslivet förankrad utbildning. Det är bra, menar utskottet, att läroavtalsutbildningens andel i den grundläggande yrkesutbildningen på andra stadiet utökas. Det går att få nya platser för läroavtalsutbildning om utbildningsersättningen till arbetsgivarna justeras uppåt för att bättre motsvara kostnaderna för verksamheten.

Utlåtande

Arbetspolitiska utskottet anför församt som sitt utlåtande

att statsutskottet bör beakta vad som sägs ovan.

Helsingfors den 7 oktober 1999

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Kari Kantalainen /saml
medl. Tuula Haatainen /sd
Leea Hiltunen /fkf
Anne Huotari /vänst
Kyösti Karjula /cent

Risto Kuisma /ref
Esa Lahtela /sd
Jouni Lehtimäki /saml
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd
Raija Vahasalo /saml.